Esélyegyenlőség és térségfejlesztés – aktuális kihívások és lehetőségek

„Együttműködő Zala – Vármegyei humán fejlesztések”

TOP_PLUSZ-3.1.3-23-ZA2-2024-00001

megyei térségfejlesztési konferencia

Dr. Csite András ügyvezető

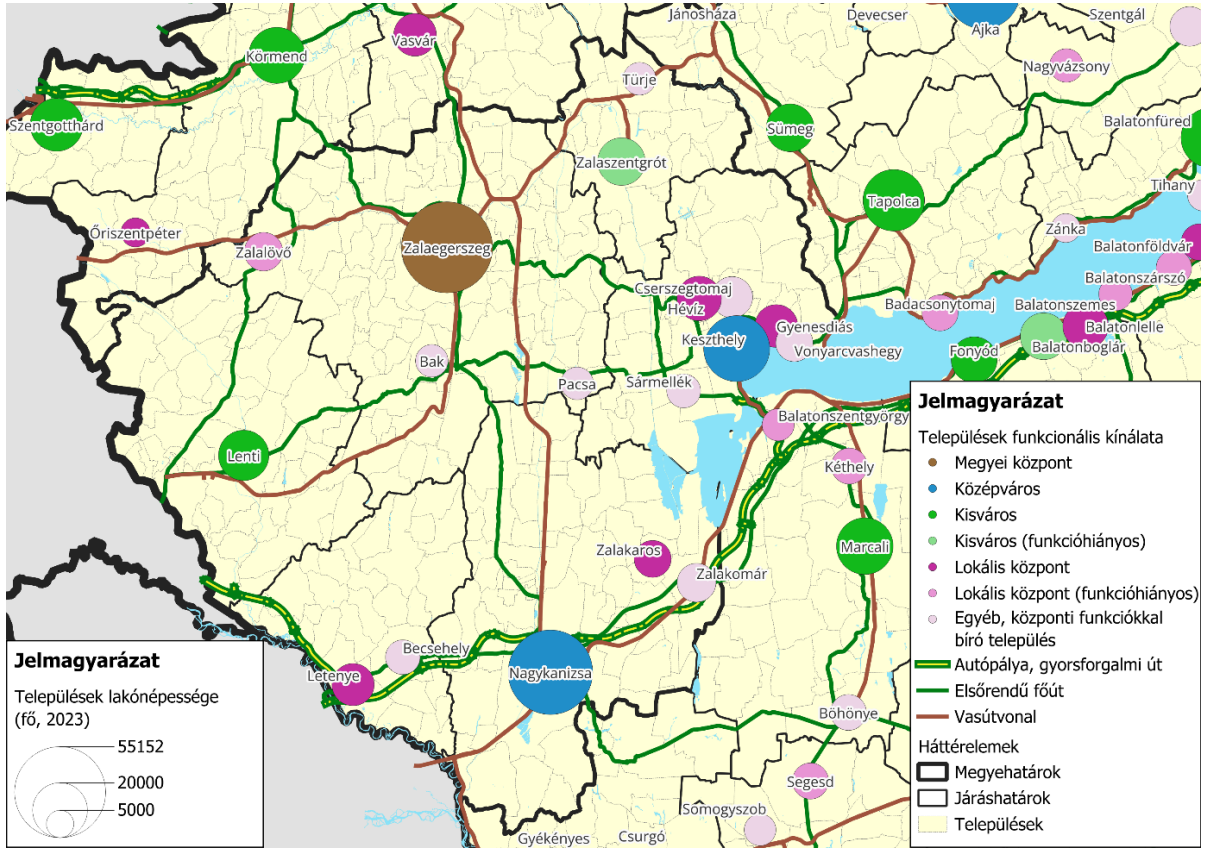
HÉTFA Kutatóintézet és Elemző Központ

Zalaegerszeg, 2026. 10. 20.

Miről lesz szó?

- Miből tudunk főzni? A megye főbb térszerkezeti, területi fejlettségi sajátosságai;
- Esélyegyenlőségi szempontok a területi tervezésben és a támogatáspolitikában;
- Humánfejlesztések támogatása a területfejlesztési programokban, aktuális támogatási irányok;
- A kiemelt célcsoport (a nők, a mélyszegénységben élők, a romák, a fogyatékossággal élő személyek, valamint a gyermekek és idősek) megyei helyzete, sajátos térségfejlesztési kihívások;
- A hátrányos helyzetű csoportok bevonásának lehetőségei

Településszerkezet és elérhetőség

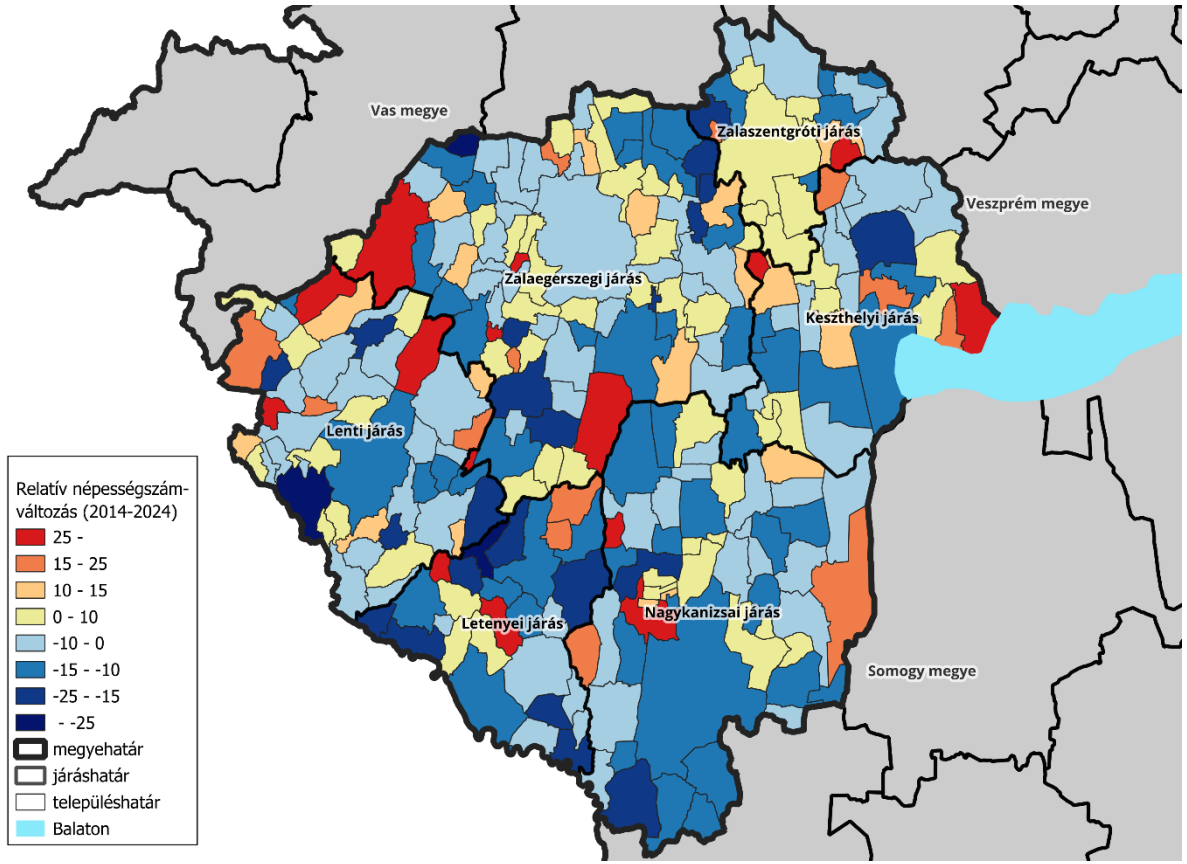

Zala megye központi települései funkcionális kínálatuk és népességszámuk alapján, valamint a közlekedéshálózat fő elemei

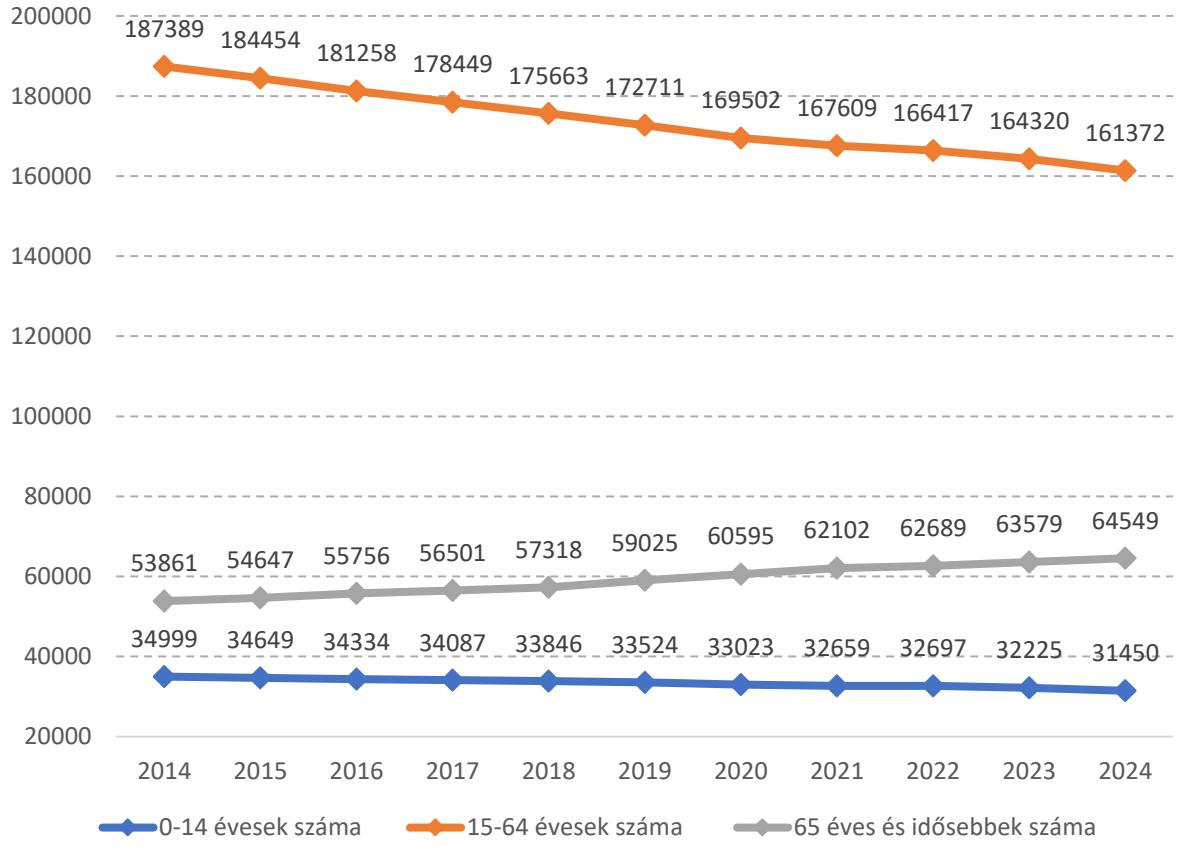
Járás	Állandó népesség (fő, 2026.01.01.)	Településszám (állandó népességszám alapján)					
		20 ezer fő feletti	5 - 20 ezer fő közötti	2000 - 5000 fő között	500 - 2000 fő között	500 fő alatt	Összesen
Keszthelyi	51.975	0	1	4	12	13	30
Lenti	19.048	0	1	0	8	39	48
Letenyei	15.173	0	0	1	10	16	27
Nagykanizsai	72.746	1	0	2	17	29	49
Zalaegerszegi	95.766	1	0	1	28	54	84
Zalaszentgróti	15.099	0	1	0	7	12	20
Zala	269.807	2	3	8	82	163	258

Zala megye járásainak területe, állandó népesség, népsűrűsége, valamint településszáma, népességszám-kategóriák szerint

Demográfiai folyamatok

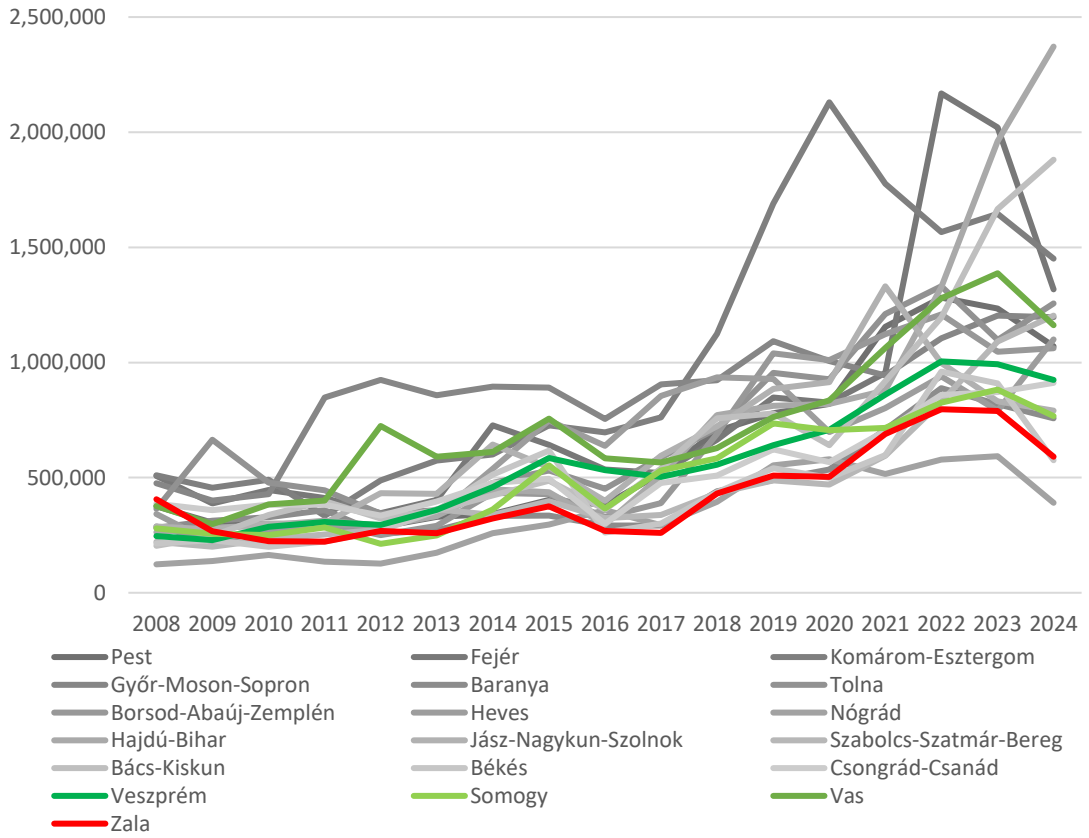

Zala megye településeinek relatív népességszám-változása, 2014-2024 között

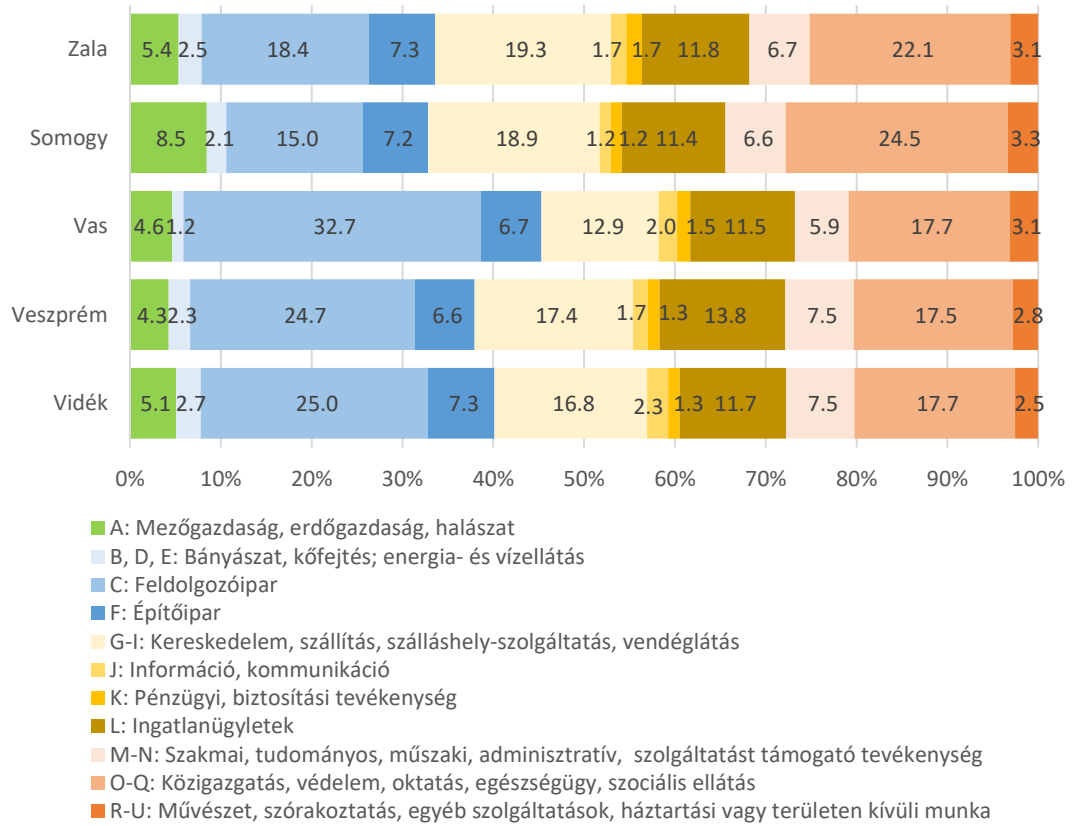

Zala megye népességének főbb korcsoportok szerinti változása, 2014-2024

Gazdasági állapot

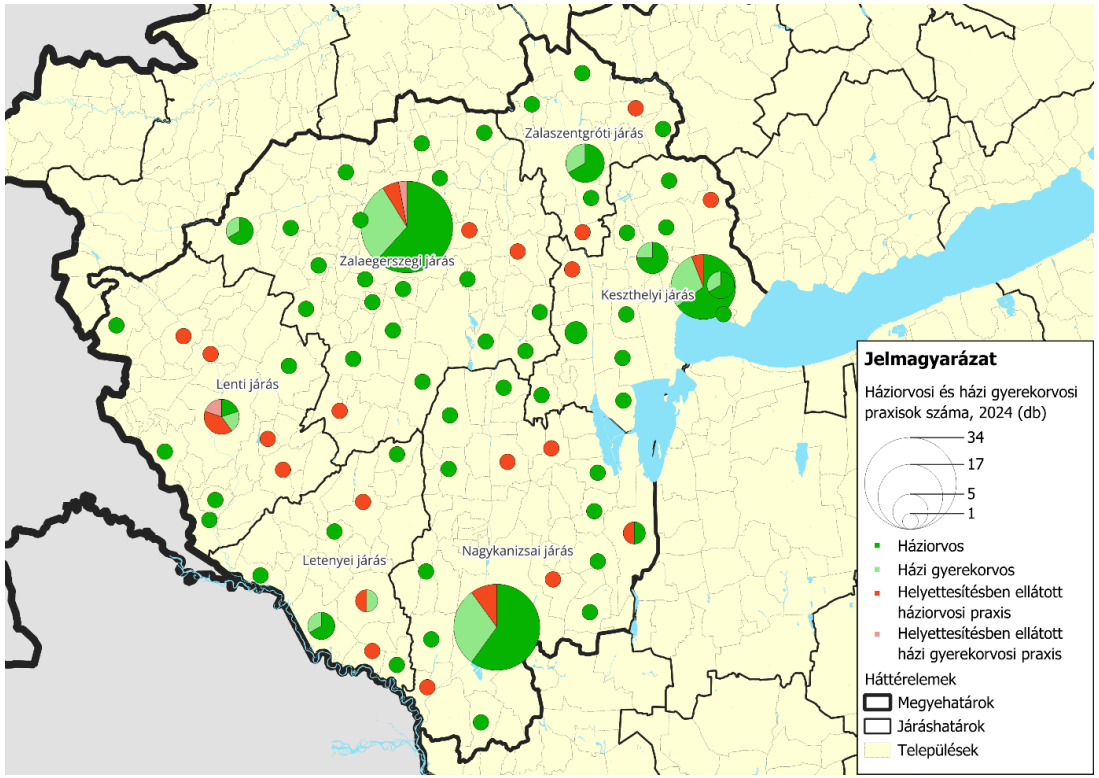

Nemzetgazdasági beruházások egy lakosra vetített teljesítményértéke a magyar megyékben – kiemelve Zala és a vele szomszédos megyék –, 2008-2024

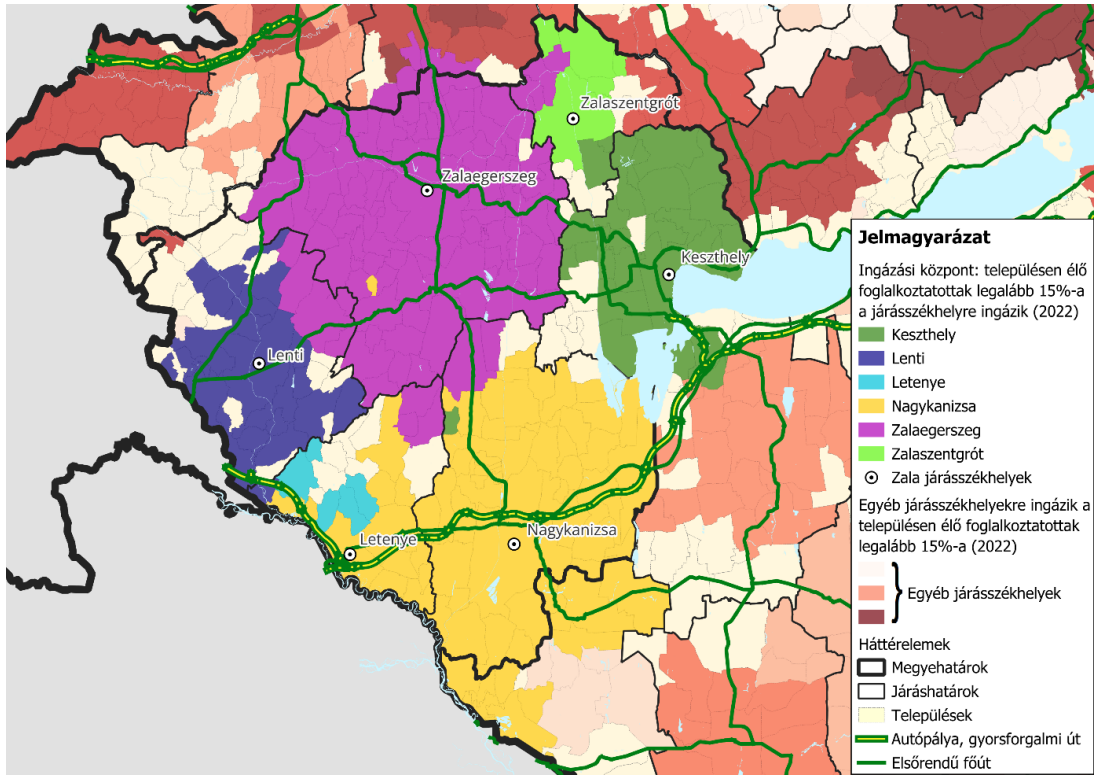

Az egyes nemzetgazdasági ágak részesedése a bruttó hozzáadott értékből, Zala megyében, a szomszédos megyékben és a vidéki átlag, 2024.

Közszolgáltatások és munkahelyek elérhetősége

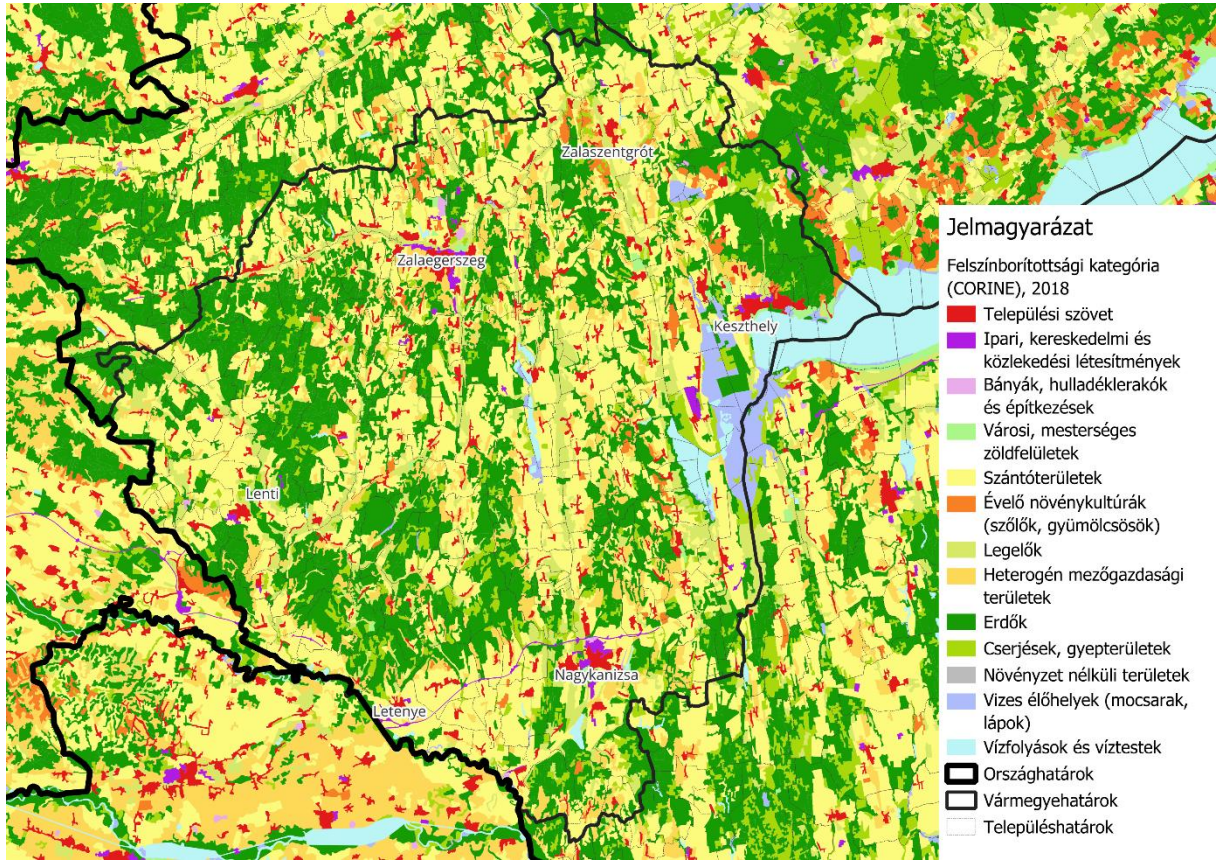
Háziorvosok és házi gyerekorvosok, valamint betöltetlen praxisok száma Zala megye településein, 2024 (%)

A Zala megyei járásszékhelyek ingázási zónái: azon települések, ahonnét az ott élő foglalkoztatottak legalább 15%-a az adott járásszékhelyre ingázik

Erőforrások

- Kiemelkedő természeti erőforrások
- Klímaváltozás hatásainak való ellenállóképesség
- Kedvező életminőség és egészségi állapot
- Bölcsődei férőhely-bővülés
- Aktív civil társadalom
- Erős turisztikai szektor (és potenciál)

Település	Stabil demográfiai helyzet	Erős gazdaság	Élhető, biztonságos települési környezet	Szociális biztonság	Egyéni jómód	Erős civil társadalom	Fiatalok kompe-tenciái	Elérhető szolgál-tatások	Városi Életminőség Index 2022
Zalaegerszeg	-8	3	22	1	9	-1	-2	3	58
Keszthely	-5	1	4	1	11	-1	-2	1	56
Nagykanizsa	-6	0	3	1	8	0	-2	0	55
Lenti	-6	-1	2	2	7	-3	7	-3	53
Zalaszentgrót	-3	2	1	2	8	0	2	6	52
Letenye	-1	0	5	4	2	-2	5	0	47

A körök az index 2022-es értékét mutatják, míg a dimenziók oszlopaiban a számok a változás pontszámát jelölik a 2018-2022 között. Színeik a járásszékhelyek közti országos összehasonlításban ötödönként tagolva mutatja ezt az értéket: ● 5. (legfelső) ötöd; ● 4. ötöd; ● 3. ötöd; ● 2. ötöd; ● 1. (legalsó) ötöd. A megyei jogú városok sorai **félkövérrel** szerepelnek.

Zala megye felszínborítottsága, 2018 (fent)
Zala megye járásszékhelyeinek életminősége a HÉTFA Városi Életminőség Index alapján, 2022 és változás 2018-2022 között

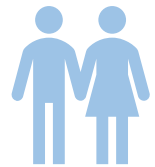
A területi tervezési és programozási környezet

- A megye területfejlesztési tervezésének alapdokumentumai a **megyei területfejlesztési koncepció** (TFK) és a **megyei területfejlesztési program** (TFP);
- Kidolgozásuk és végrehajtásuk jogszabályi kereteit, köztük az **esélyegyenlőségi feltételeket**, elvárásokat törvényi szinten a **területfejlesztési törvény**, részletszabályozás szintjén a **218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet** határozza meg;
- A 218/2009. (X. 6.) Korm. Rendelet alapján biztosítani kell a **helyi fejlesztési gondolkodás** tervezési folyamatba történő becsatornázását, **érvényesíteni kell** a társadalmi, gazdasági és környezeti szempontból fenntartható fejlődés, **az esélyegyenlőség**, valamint a területi kohézió **szempontjait**.
- További előírás a **társadalmi szervezetek**, érdekképviseletek tervezési folyamatba történő **bevonása partnerségi terv alapján**.
- A TFK **helyzetfeltáró**-értékelő vizsgálat során elvárt a **térség társadalmi szervezetei fejlesztési elképzelései**nek áttekintése.
- A területfejlesztési tervezés sajátos formáját képviseli a TOP Plusz támogatási források allokációs tervezését szolgáló **megyei integrált területi program (ITP).** Az ITP készítésével kapcsolatban – ellentétben a TFK és TFP tervezési folyamattal - **jogszabály nem kötelezi** a vármegyei önkormányzatokat az **esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás elősegítése** érdekében a **társadalmi szervezetek bevonására**, de az ITP útmutató **fogalmaz meg ajánlást**, miszerint partnerség keretében szükséges bevonni a társadalmi befogadás, az alapvető jogok, a fogyatékossággal élő személyek jogai, a nemek közötti egyenlőség és a megkülönböztetésmentesség elősegítéséért felelős szervezeteket is.

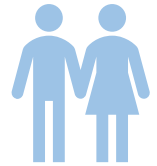
Esélyegyenlőségi szempontok szerepe a támogatáspolitikában

- Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. Törvény előírja, hogy minden **települési önkormányzat**nak rendelkeznie kell **hatályos helyi esélyegyenlőségi program**mal,
- Valamint ötven főnél több személyt foglalkoztató **költségvetési szerv**, vagy többségi állami tulajdonban álló jogi személynek rendelkeznie kell **esélyegyenlőségi terv**vel;
- **EU-s, vagy állami támogatás** felhasználásával tervezett **fejlesztési projektek** megvalósításánál **igazolniuk kell** e dokumentumok meglétét.
- A humán fejlesztéseket támogató pályázatok előnyben részesítik, ha a projektgazda szervezet **azon munkatársai, egységei is bevonásra kerülnek**, akik ugyan nem vesznek részt a projekt megvalósításában közvetlenül, de **esélyegyenlőségi szempontból érintettek**.

Esélyegyenlőségi szempontok szerepe a támogatáspolitikában II.

- A **2021-27-es EU-s** programozási időszakban meghirdetett felhívásokra vonatkozó általános útmutató alapján az **esélyegyenlőség** érdekében kötelezően, alapelvként az alábbi **elvárások** érvényesítése kötelező:
- A projektek végrehajtása során a **fogyatékos személyeket megillető alapvető emberi jogokat** – hozzáférhetőség biztosítása pl. akadálymentesítéssel és az ehhez kapcsolódó szabványok alkalmazásával – biztosítani kell;
- A fejlesztéshez kapcsolódó **nyilvános eseményeken**, kommunikációjában és viselkedésében a támogatást igénylő **esélytudatosságot fejez ki**: nem közvetít szegregációt, csökkenti a csoportokra vonatkozó meglévő előítéleteket;
- A területi tervezés, valamint az EU-s projektek előkészítése és végrehajtása valamennyi szintjén és szakaszában elő kell segíteni a **nők és férfiak közti egyenlőség** érvényesülését.
- Az Európai Unió egyik kiemelt célja a **szegénység és társadalmi kirekesztettség csökkentése**. A szociális és területi kohézió európai keretrendszere a **társadalmi befogadás**sal összefüggő valamennyi területre fogalmaz meg elvárásokat, amelyek figyelembevétele az EU-s projektek tervezése során elvárt.

A humán fejlesztések támogatása a megyei területfejlesztési programban és a megyei ITP-ben

- A megyei **TFP stratégiájában** mind a jövőképben, mind az átfogó célok rendszerében hangsúlyosan megjelenik a **társadalmi összetartás**, valamint a **helyi és a térségi identitás**.
- A **stratégiai területi célok** közül a „Zala megye belső perifériáinak fejlesztése” kifejezetten az **elmaradottabb térségekben élő, hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkózás**i esélyeinek javítását célozza.
- A megyei **TFP operatív program** munkarészében **intézkedések** szintjén már kirajzolódnak azok a **beavatkozási területek**, amelyek jól azonosíthatóan kapcsolódnak a kiemelt célcsoport helyzetének javításához, **elősegítik az esélyegyenlőségi feltételek erősítését**.

A humán fejlesztések támogatása a megyei területfejlesztési programban és a megyei ITP-ben II.

- Az operatív programok közül a **TOP Plusz** rendelkezik **megyei szintű területi forrásallokáció**val (a belső keretfelosztást az Integrált Területi Program (ITP) szabályozza);
- A Zala megyei TFP fő fejlesztési irányai közül az ott megjelölt **indikatív forrásigény alapján** az ITP keretében **legnagyobb mértékű finanszírozottság** a **társadalmi felzárkóztatás és humán szolgáltatások**, valamint az energetikai fejlesztések területén tapasztalható.
- A társadalmi integrációs folyamatokhoz legszorosabban kapcsolódó, és ezáltal a kiemelt célcsoport helyzetének javítását, felzárkózásának elősegítését és az esélyegyenlőségi feltételek biztosítását legnagyobb mértékben szolgáló **ITP 3. prioritás (gondoskodó megye) forráslekötésének előrehaladása** az egyik **legmagasabb arányú** és az ITP átlagát **meghaladó kifizetési aránnyal** jellemezhető.

Főbb humán fejlesztési támogatási irányok és eredményeik

- A megyei **ITP keretében** a 3. **gondoskodó megye prioritás** (amely forráskeretét tekintve közel 25%-os súlyt képvisel) foglalja magában mindazon **humán infrastruktúra** (ERFA finanszírozású beruházási projektek) és **humán szolgáltatás** (ESZA+ típusú szoft projektek) fejlesztések támogatását, amelyek legszorosabban kapcsolódnak a társadalmi integrációs folyamatokhoz és **közvetlenül szolgálják** a kiemelt célcsoport helyzetének javítását, felzárkózásának elősegítését és az **esélyegyenlőségi feltételek biztosítását**. Ezek különösen:
- Megyei foglalkoztatási-gazdaságfejlesztési együttműködések (a megyei ITP 3. prioritásán belül e tématerület rendelkezik a legnagyobb támogatási összeggel, bár e felhívás keretében mindössze egyetlen, a Zala Megyei Önkormányzat, mint kiemelt kedvezményezett által vezetett konzorciumban megvalósuló megyei hatókörű pályázat található),
- Helyi humán fejlesztések (a 2,6 Mrd Ft-ot is meghaladó forráskeret lekötése kezdeti nehézségeket mutatott),
- Fenntartható humán fejlesztések (a megye négy FVS városban komplex helyi közösségfejlesztési projektek kerülnek megvalósításra. Szociális célú városrehabilitációs fejlesztések a megyében mindössze e felhívás keretében valósulnak meg),
- Gyermeknevelést támogató humán infrastruktúra fejlesztése (e fejlesztési terület rendelkezik a prioritáson belül a legalacsonyabb forráskerettel, de itt az egyik legelőrehaladottabb a projektek megvalósítása és így a kifizetések aránya),

Főbb humán fejlesztési támogatási irányok és eredményeik II.

- Helyi egészségügyi és szociális infrastruktúra fejlesztése (jellemzően e terület is alulreprezentált mind a forráskeret, mind a kihelyezett támogatások és a megvalósult projektek szempontjából),
- Köznevelési infrastruktúra fejlesztése (a 2 Mrd Ft-ot valamivel meghaladó keretösszeg teljes egészében lekötésre került, azonban a kifizetések aránya jelentősen elmarad a prioritás átlagától. E fejlesztések kiemelt kedvezményezettként a Tankerületi Központok kompetenciájában valósulnak meg),
- Fenntartható humán infrastruktúra (a prioritáson belül e felhívás rendelkezik a legnagyobb, több mint 4,7 Mrd Ft-os forráskerettel, de a kifizetések aránya itt a legalacsonyabb. Legkisebb forrásarányt a szociális alapszolgáltatások infrastrukturális fejlesztései teszik ki, amely a megyében csak itt, az FVS városokban érhető el).
- Az ágazati OP-k sorában az **EFOP Plusz** program a leghangsúlyosabb eszköz a megyei TFP beavatkozásainak megvalósításában, mivel négy humán szakterület – **köznevelés**, **társadalmi felzárkózás**, **szociális és gyermekvédelem**, valamint **család- és ifjúságügy** – fejlesztéseinek támogatását foglalja magába. Az EFOP Plusz mind a szerződött projektek számát, mind a támogatási összegét tekintve **jelentős elmaradásban van** az OP-k közül.

A kiemelt célcsoport térségfejlesztési kihívásai

Alacsony jövedelműek és mélyszegénységben élők	Munkanélküliek és tartós álláskeresők	Roma lakosság	Idősek	Fogyatékossággal élők	Hátrányos helyzetű gyermekek és családok	Periférikus, kistelepüléseken élő lakosság	Nők
• Jövedelmi egyenlőtlenségek • Szegénység térbeli koncentrációja – aprófalvas, periférikus térségek • Munkaerőpiaci és elérhetőségi kihívások • Elöregedő lakásállomány és közmű-hálózat • Szociális ellátórendszer leterheltsége	• Munkahelyek erőteljes koncentrációja • Álláskeresők alacsony képzettsége • Sérülékeny gazdasági szerkezet • Gazdasági stagnálás, alacsony beruházási aktivitás	• Alacsony foglalkoztatottság, mobilitási és szolgáltatási hiányok • Közoktatás területi koncentrációja, nem segíti a továbbtanulást • Előítéletek	• Erőteljes elöregedés, elmagányosodás • Aprófalvas településszerkezet – eltűnő szolgáltatások (egészségügy, kiskereskedelem, szórakozás), elérhetőség • Időskori betegségek széleskörben jellemzőek • Leterhelt idősellátási rendszer	• Szociális szolgáltatások térbeli koncentrációja és magas kihasználtsága • Akadálymentesítés hiányosságai • Közlekedés kihívásai	• Kiskorúak számára is napi ingázás (aprófalvakból) • Gimnáziumok és szakképzés erőteljes koncentrációja • Területileg koncentrált szociális kihívások	• Döntően itt koncentrálódnak a szociális kihívások • Közszolgáltatások és munkahelyek elérhetősége • Infrastrukturális hiányosságok • Népességcsökkenés, elvándorlás, elöregedés	• Kedvezőtlen foglalkoztatási szerkezet – alacsony bért nyújtó / szezonális ágazatokban magas arány • Kevés női vezető • Gondozás (gyerekek, idősek, fogyatékosok) terhei őket jobban érintik • Magasabb életkor – időskori betegségek
• Vidéki átlagnak megfelelő szegénység szintje • Lakhatási körülmények és lakásárak relatíve kedvezőek • Stabil szociális ellátórendszer • FETE-program	• Átlagos munkanélküliség • Átlagos végzettségi mutatók • Külföldi ingázás is opció	• Erős civil szféra, roma önkormányzatok jelenléte • FETE program	• Relatíve hosszú és egészséges élet • Sokfajta idősellátó intézmény	• Relatíve kedvező digitalizáció	• Kedvező és bővülő bölcsődei rendszer • Alapszolgáltatások nagyrészt lefedi a megyét • Szociális problémák átlagos mértéke nem kiemelkedő	• Kiemelkedő természeti értékek • Klímaváltozás csekélyebb hatásai • Turisztikai potenciál (még kihasználatlan)	• Magas várható átlagéletkor • Javuló bölcsődei ellátás

Fejlesztési stratégia javasolt irányai

- Zalaegerszeg és Nagykanizsa – érték a két megyei jogú város, újraiparosítás
- Keszthely és térsége – középvárossá erősödés
- Járásszékhely státuszok megőrzése
- Belső-Zala – 75-ös tengely megerősítése
- Egyetemi oktatás bővítése, K+F kapacitások nagyságrendi növelése
- Ezüst gazdaság – idősellátás és longevity
- Megyei fejlesztési koalíció újraszervezése - stabilitás
- Szent István Vidékfejlesztési Program példaértékű lebonyolítása
- Kistelepülési cselekvőképesség megőrzése

Fejlesztési irányok 2028-2034 programozás

- Zala határon átnyúló gazdasági és innovációs térségének kialakítása
- Közút- és vasúthálózat javítása
- Közszolgáltatási központok létrehozása
- Mobil közszolgáltatások kiépítése
- Népesség mobilitásának támogatása a közszolgáltatások elérhetőségét illetően
- Digitális infrastruktúra fejlesztése
- Termelékenység- és gazdaságfejlesztés
- Integrált turisztikai desztináció kialakítása
- Geotermikus Zala
- Zöldgazdaság és természeti tőke
- „Ezüst gazdaság” kiépítése
- Periférikus térségek integrált szemléletű fejlesztése

A kiemelt célcsoport, köztük a hátrányos helyzetű csoportok bevonásának lehetőségei a fejlesztésekbe (kapcsolati mátrix)

	Alacsony jövedelműek és mélyszegénységben élők	Munkanélküliek és tartós álláskeresők	Roma lakosság	Idősek	Fogyatékossággal élők	Hátrányos helyzetű gyermekek és családok	Periférikus, kistelepüléseken élő lakosság	Nők
Zala határon átnyúló gazdasági és innovációs térségének kialakítása		X						
Közút- és vasúthálózat javítása	X	X					X	
Közszolgáltatási központok létrehozása	X		X		X	X	X	X
Mobil közszolgáltatások kiépítése	X		X	X	X	X	X	X
Népesség mobilitásának támogatása a közszolgáltatások elérhetőségét illetően	X		X	X	X	X	X	X
Digitális infrastruktúra fejlesztése	X	X	X			X	X	
Termelékenység- és gazdaságfejlesztés		X						
Integrált turisztikai desztináció kialakítása		X					X	
Geotermikus Zala		X					X	
Zöldgazdaság és természeti tőke		X					X	
„Ezüst gazdaság” kiépítése		X		X	X		X	X
Periférikus térségek integrált szemléletű fejlesztése	X		X			X	X	

Köszönöm a figyelmet!